Ч. 32. Pocztowa należytość opłacono ryczałtem. Львів, неділя 4. серпня 1929. Рік XXXI.

Виходить що тижня в неділю.

Адреса редакції і адміністрації: „Свобода“, Львів, Ринок 10, II. пов.

Телеф. Редакції: 29-41.

СВОБОДА

СЕЛЯНСЬКА ГАЗЕТА

Орґан Українського Національно-Демократичного Обєднання.

ПЕРЕДПЛАТА виносить в краю: місячно 80 сот, чвертьрічно 2 зол. 20 сот. В Америці 2 дол. річно. Зміна адреси 50 сотиків.

Поодинонке число коштує 20 сот.

Телеф. Друкарні: 29-26.

Сила свідомости, орґанізації і праці.

Чому жиди втікають з наших сіл?

В попередньому числі нашого часопису ми помістили виписки з жидівської „Хвілі“, де нарікається на те, що українці відбирають жидам хліб. Здавалось-би — що тут такого особливого? Були по селах купці-жиди, торгували собі і жили. Тепер торговлю по селах забирають в свої руки кооперативи і жиди мусять виїзджати з сіл, бо там нема їм вже з чого жити. Правда — яке це просте!...

Ба! — Тепер це проста справа, але ще дуже недавно вона не була такою простою. Вона була такою тяжкою, що рахували її неможливою. На селі думали, що жиди-крамарі і шинкарі виберуться з села хиба чудом. І ось тепер наступає те „чудо“. Жиди покидають наші села. Села звільняються від найдошкульнішої своєї болячки.

Як це сталося?

Насамперед мусимо сказати, що наш нарід поборював на селі купців-жидів не тому, що вони жиди, але тому, що вони купці, які визискували і деморалізували село. Колиб на їх місци був на селі хто инший і займався тим самим, що і вони, то нарід так само поборював би того когось иншого. Тут ходило не про людей, але про той визиск і деморалізацію, які дуже дошкулювали і ще дошкулюють нашому народові. Також є певне, що колиб жиди жили по наших селах і так само працювали, як і наші селяне на ріллі чи в ремеслі, то до них ніхто не мав би ніякого жалю.

Мусимо ще підкреслити, що про втечу жидів з села пише не якась наша українська ґазета, але жидівська. Отже ніхто з нас не подумає, що написав це хтось лиш на те, щоби нас потішити. Більше того — ми можемо сміло сказати, що ціла та справа у нас ще далеко не стоїть так добре, як це представила жидівська ґазета пишучи про нещастя жидів. Стверджуємо тільки, що в боротьбі з крамарським визиском на селі ми зайшли вже досить далеко.

А тепер вияснім — як це сталося?

Були і тепер ще є багато по наших селах крамарів-жидів. Бувало, що на ціле село жидкрамар чи шинкар був одиноким письменним чоловіком. Жиди-крамарі були хитрі, спритні і без жалісні. У них не було ніякого жалю для наших людей, які через свою темноту ставали жебраками, а все їх добро переходило в руки жидів. І жили жиди галапасами по наших селах довго — цілі віки. Зробилися, як кажуть, необхідними для наших селян. Багато справ по селах не рішалося, поки не сказала свого слова мудра голова Янкля чи Мошка. Торгівля і коршма стали монополем жидів по селах. Вони одинокі назначували ціни на все, що селянин мусів купити, чи мав продати. Особиво через коршми багато наших людей пішло з торбами. Люде відчували тягар, ненавиділи жидів крамарів і шинкарів, легко піддавалися протижидівським намовам, рахували їх своїми найбільшими ворогами, але разом з тим твердили, що таки без жида не можна обійтися; що з ними нема сили боротися; що так було і так мусить бути; що така вже селянська доля; що хиба чудо може вибавити селян від того лиха. І це, повторюємо грівамо цілі віки.

Але поволи йшла на село свідомість. Люде почали розуміти, в чому їх слабість і в чому їх сима. Починають гуртуватися, орґанізуватися і прибирати свої справи до своїх рук. Почали закладати кооперативи; вони спочатку були слабенькі, з часом сильніщали, а тепер дійшли до того, що ті „найбільші вороги народу“ без нічиєї принуки, без стуку і гуку почали самі вибиратися з села. **Чого не зробили віки наших нарікань, жалів, проклонів, ненависти, цього доконало кілька літ орґанізованої праці.** І сьогодня вже кожний бачить власними очима, що не жиди були нашими найбільшими ворогами, але наша темнота, неорґанізованість, невмілість радити собі в горю, а це все лиш використовували в менших розмірах жиди а в більших наші сусіди. Тому й недоцільна була наша боротьба по селах з жидами і тому добрі наслідки дала бородьба з нашим внутрішнім ворогом — з темнотою, несвідомістю і неорґанізованістю, які били пригожим ґрунтом для всяких галапасів у нашому народньому житті. І тому й на будуче наш перший обовязок будувати свою силу — ширити свідомість, скріплювати орґанізацію і — працювати.

Наші партійні справи.

Городенщина. Дня 19-го червня відбулася в Чернятині довірочна нарада з участю сен. Михайла Галущинського, представників Пов. Нар. Комітету о. Комаренського і п. Рипчука. Присутні одноголосно ухвалили повне довіря послам і сенаторам Обєднання за дотеперішню діяльність в краю і на парляментарній арені.

Дня 20-го червня відбув сен. Галущинський подібну довірочну нараду в Тимківцях, у якій масово взяло участь також місцеве жіноцтво. 21-го червня відбув сен. Галущинський разом з др-ом Романом Комаринським, адв. з Городенки, довірочну нараду в Незвисках.

Копичинеччина. 17-го липня відбулася в Копичинцях в салі Народнього Дому повітова довірочна нарада делеґатів від усіх громад повіту. Учасників наради було понад 200. Голова Пов. Нар. Комітету о. Анатоль Малиновський виголосив орґанізаційний реферат та подав до відома зібраних, що в Гусятині і Копичинцях відчинені вже партійні канцелярії безплатної правної поради, в яких будуть виготовлювані також всякі рекурси та зажалення в справах адміністраційно карних, скарбових, шкільних і т. д. Посол Іван Заваликут вказав на вагу рідної школи для нас, як недержавної нації, і подавав численні приклади, як боролися инші народи за власну школу. В живій дискусії промовці вказували на необхідність організування рідної школи. Сен. д-р. Антін Горбачевський вказав на потребу переведення сильної, плянової орґанізації на всіх ділянках народнього життя. В дискусії забирали слово також жінки п. Анна Костів з Оришковець та пані Вигнанська, відома в цілому краю організаторка жіноцтва. В кінці перевибрано Пов. Нар. Комітет, якого головою вибрано одноголосно вдруге о. Анатоля Малиновського, пароха в Чабарівці. Зібрані ухвалили низку резолюцій на актуальні теми, зокрема в справах шкільних і господарських. Копичинеччина йде правильним шляхом до розбудови народнього життя. Організація понад все!

ПОВІДОМЛЕННЯ.

Посол Гринь Тершаковець, окр. Самбір, є на місячній відпустці від 5. VIII. — 5. IX.

Вічовий рух.

СТАРОСАМБІРЩИНА. Дня 21-го липня відбулося у Мшанци велике віче під голим небом уладжене Пов. Нар. Орґанізацією Обєднання. Про працю політичну нашої Парляментарної Репрезентації і про господарське положення Польщі та нашого народу під Польщею реферував сен. о. Татомир. Про справи освітні і про сокільські орґанізації реферував п. Осип Турянський, а про значіння і завдання нашої кооперації реферував пов. люстратор кооператив п. Захарченко. Віче закінчив промовою місцевий парох о. Мриглод. Мшанець це одно зі свідоміиших сіл Старосамбірщини, де завдяки невтомній праці покійного о. Зубрицького повстала була перша читальня в тутешньому повіті. До сьогодні Мшанчане тішаться популярністю у сусідних селах як свідомі українці. Місцева читальня має гарну бібліотеку, свій власний дім, кооперативу. В селі є також Т-во „Луг“.

Коломийщина за Обєднанням.

Недавно ми повідомляли про величаве віче послів Обєднання в Коломиї. На тому вічу були також прихильники радикалів, але ніхто не посмів виступити проти Обєднання, а навіть не піднеслась ні одна рука проти резолюції, якою висловлено повне довірря Українській Парляментарній Репрезентації. Це занепокоїло радикалів і вони влаштували 14. липня в Коломиї своє віче, на яке зїхалися їх посли Шекерик, Д-р. Ладика, Роґуцький і сенатор Д-р. Макух. Як величаве віче Обєняння так і віче радикалів, яке випало дуже мізерно, виказують повний упадок радикальних впливів у коломийщині, яка була колись твердиною радикального руху.

Заповіджене радикальне віче мало відбутись під голим небом, але що зійшлося дуже мало людей, то його перенесено до салі Народнього Дому. Промови радикальних послів не викликали зацікавлення присутніх. Коломийщина набирає щораз виразнішого національного обличча і гуртується в рядах Українського Національно Демократичного Обєднання.

Чи Ви вже зложили зеленосвяточний дар ток на Українських Інвалідав? Жертви слати на адресу: Укр. Т-во Допомоги Інвалідам у Львові, вул. Руська 3. II. пов.

Освітня й економічна орґанізація.

Городенщина. Дня 30. червня відбулось окружне свято „Просвіти“ в Чернелиці. На святі був сен. Галущинський.

Старосамбірщина. Дня 21-го липня відбулося велике кооперативне свято в Глинськім. Церковну службу відправив біля нововибудованого кооперативного дому о. Мригло з Мшанця. Після того говорив про загальну громадську ситуацію сен. о. Татомир, про справу сільсько-господарської орґанізації п. Осип Турянський а про кооперацію п. Захарченко.

Дня 23-го липня відбулася в Старім Самборі велика господарська нарада, присвячена головно орґанізації і піднесенню раціональної господарки серед нашого селянства. Про фахову сторону господарки і вказівки, як можна поправити своє життя при теперішних економічних умовах, говорив голова філії „Сільський Господар“ сен. о. Татомир. Про конечність станової селянської орґанізації говорив уряндовець з „Сільського Господаря“ п. Турянський Осип. Пізніща дискусія мала дуже діловий характер і показала, як дозріває думка нашого селянина і який погляд має він на теперішні відносини. Мимо праці коло сіна прибуло на нараду около 60 селян з ріжних сторін повіту.

Pr. 261|29. Sąd okręgowy Wydział karny we Lwowie postanowił na posiedzeniu niejawnem po wysłuchaniu Prokuratora okręgowego: a) zatwierdzić po myśli przepisu z art. 76, rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 10. maja 1927, poz. 398, DzRrP. Nr. 45, dokonane dnia 18 lipca 1929 przez Starostwo Grodzkie we Lwowie zajęcie czasopisma „Swoboda“ Nr. 30, z dnia 21. lipca 1929, i z powodu że zamieszczony w tem czasopiśmie artykuły „Nowynky“ ustęp pierwszy pod tytułem „Cerkownoji procesji ne pustyły na cwyntar“ zawiera w sobie znamiona występku z art. 1 rosporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 10. V. 1927. poz. 396 DzTRzP. Nr 45, b) wydać po myśli przepisu z art. 77 cytowanego rozporządzenia zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma nakaz, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie pod rygorem nastepstw przewidzianych w art. 60 tegoż rozporządzenia.

A. Zgórski

Війна і мир.

Після світової війни Европа так зубожіла, що її треба ще довго миру, щоби вилизатися зі свого господарського занепаду. Але з другого боку та сама Европа ніколи ще не була так підмінована війною, як тепер.

Наслідком цього бачимо гарячкові шукання способу на вічний мир, а з другого боку — такеж гарячкове зброєнння. Бо хоч всі держави хочуть мира, то жадна не хоче нічого на той мир дати, а без цього трудно надіятися, щоби мир довго втримався.

От хочби Рад. Союз: колись запевняв Китай, що віддасть йому все, що його, а коли Китай впімнувся за свої права, то Рад. Союз післав у відповідь на це свої війська на китайську границю. Правда — манджурську залізницю збудували росіяне, але сама Манджурія є чисто китайська. Мало чого не збудувала царська Росія? Алеж сьогодня Рад. Союз не має претенсій до Польщі, Литви, Естонії, Латвії і Фінляндії. То чим-же Китай і китайці гірші? А проге мало-мало справді не дійшло до війни, та й ще не відомо, як справа полагодиться.

Почалась сов-китайська сварка. Чого-ж то так весь світ заметушився? Так йому дуже жаль більшовиків, чи китайців, яким весь світ так помає вирізувати себе в братовбивчій війні? Нічого подібного! Кожний знає, що війна необмежилась би до Рад. Союзу і Китаю і тому кожний рятує свою шкіру.

Так-же само Франція, чи там її міністер закордонних спав не запалав такою страшною любовю до цілої Европи, що почав думати про т. зв. Паневропу — себ-то про сполучені держави Европи на зразок Спол. Держав Північної Америки. Бачить він, що для Франції минають медові місяці побідниці, коли то німці мусіли платити за неї всі її борги та ще й давати їй на утримання, і продумує, як би то втримати Францію на вигідному становищі. Та й на пакт Кельоґа могла собі позволити Америка лише тому, що має в кишені всю Европу і в сильних руках тримає пів світа. Инші держави притакують ріжним мировим балачкам, підписують мирові пакти, бо так випадає, а на ділі кожна переконана, що все це ніщо, коли прийде до якого порахунку між сусідами.

А тих відложених порахунків і в драбинястий віз не забрав би. Хіба так давно писали про можливість війни Італії з Югославією, Югославії з Болгарією, Ромунії з Угорщиною, Угорщини з Чехословакією? — Заарештували угорці якогось чеха, сказав угорський міністер щось непреемного для ромунів — і вже конфлікт, погрози війною. А потім миряться і обдурюють себе, що то так добре ділають мирові пакти.

Рад. Союз також запевнює „всіх, всіх“, що він є единою підставою мира. А недавно у Франції підчас ревізій в комуністичних орґанізаціях найшли докази, що комуністи хочуть викликати світову війну.

Війна і мир стоять сьогодня на рівній вазі. Ріжниця лиш в тому, що на терезу війни вистарчить докинути кому небудь маленьке полінце, щоб війна обхопила весь світ, а мир вимагає великого вкладу всіх держав, щоби утримати рівновагу.

По широкому світі.

ФРАНЦІЯ має новий клопіт. Цілих три дні говорив премієр Поанкаре за тим, щоби Франція згодилася на американські умови сплати военного довгу. Нарешті добився свого. Парлямент згодився і тим самим Поанкаре врятував свій уряд, який в противному випадку мусівби уступити. Уряд врятований, скріплений і нараз подався до димісії. Поанкаре захворів і уступив, а за ним уступив весь уряд. Новий уряд доручено сформувати мін. загр. справ Бріянові.

З АМЕРИКИ вийшов відомий папір проти війни, т. зв. пакт Кельоґа. Є це збірний договір держав, яким вони осуджують війну і зобовязуються всі спірні справи полагоджувати мирним способом. До того пакту приступило досі вже 46 держав. Приступили до нього і Рад. Союз та Китай. Рад. Союз ще натискав на своїх сусідів, а особливо на Польщу, щоби якнайскоріще приступали до того пакту. Алеж він перший своєю історією з Китаєм доказав, що той цілий пакт — це лиш невинний папір проти війни. Колиб Рад. Союз чувся на силах, то вже давно гримілиб на Далекому Сході гармати. — Але сама Америка відноситься дуже поважно до того пакту. Саме 23-го липня той пакт війшов уже в силу. В звязку з тим Америка має зменшити свої видатки на військо. Призначені на військо гроші будуть розложені тепер на довші літа, щоби не обтяжували занадто державного буджету. Чи це промовить до душі европейським державам — треба сумніватися.

АФҐАНІСТАН позбувся свого короля Аманулляга, який бажав бачити свій край і нарід такими, як бачив краї і народи в Европі. Нові порядки не подобались афґанцям і король-реформатор мусів утікати з краю. Король не вийшов на тому так зле. Забрав з собою великі маєткі і якось дасть собі раду в світі. За то гірше вийшли афґанці. Тепер переконалися, шо старих порядків мало, коли новий король Габібула витискає своїх громадян, як цитрини. І знов росте в краю незадоволення і підноситься бунт. Кажуть, що новий король не втримається довго на своїм престолі.

В ПЕРСІЇ заноситься на щось подібного, як в Афґаністані. Перський король також прибирає свій край в европейські форми, але робить це розумніще, як Аманулляг. Проте і там найшлися племена, які щойно тепер побачили реформи короля і збунтувались проти короля і його нових порядків. Звичайно — найшлись зараз і „приятелі“, які хочуть „помогти“ королеві. З одного боку Анґлія, а з другого більшовики. Варто би перському королеві запитатися: хто з вас роздмухує вогонь в моїй хаті? — Бідні ті люде, що живуть між самими „приятелями“.

Вже по совітсько-китайській війні.

Военна гарячка на далекому сході вже спала. Обійшлося і без посередників. Представники Рад. Союзу і Китаю самі засіли за стіл нарад і — миряться. Більшовики домагаються, щоби на східно-китайській залізниці привернено стан, який був перед конфліктом. Китайці заявляють, що не хочуть нарушувати російських прав на залізниці, але протестують проти комуністичної пропаґанди. До замирення ще не близько, але важне, що вже одні і другі не побрязкують зброєю. Останні відомости кажуть, що совітсько-китайські переговори є на добрій дорозі до полагодження спору. Але, коли навіть дійде до замирення, то не відомо, чи на довго. Бо по перше більшовики, скільки не запевнялиб, то все одно будуть вести свою пропаґанду в Китаї, а по друге — китайці щораз гостріше будуть ставитися до тих, що намагаються їм плювати в кашу.

Що принеслаби з собою сов.-китайська війна.

Світ занятий совітсько-китайським напруженням, яке грозить страшною війною. Останні відомости про це напруження вже спокійніщі. Запевнюють, що війни не буде. Але останні відомости говорять вже про те, що обовязково булаби принесла з собою сов.-китайська війна. Так з Рад. Союзу як і з Китаю доносять про повстання. Вибухло повстання в Сибірі проти більшовиків і в південному Китаї проти китайського національного уряду. Сибірське повстання мали оплатити китайці, а південно-китайське більшовики. Коли не дійде до війни, то ті повстання можуть легко здуситися, але колиб таки розпочалася війна, то вони моглиб розростися і похрестити всі пляни воюючих сторін. З цього безумовно скористалиб инші держави на шкоду Китаю і Рад. Союзу і цього вони мабуть найбільше боялись, коли заспівали тепер по мировому.

Державні борги.

Борги — це є оден з найбільших „здобутків“ великої війни. По вуха сидять в боргах побіджені держави, але й ледве дихають під тягарем боргів держави побідниці. Побідникам здавалося спочатку, що всі военні борги зваляться на побіджених і головно на Німеччину. Але, коли обрахували, скільки то тих боргів є, то побачили, що не тільки Німеччині. але всім державам разом — т. є побідженим і побідницям не так то легко справитися з боргами.

Боржників є багато, а віритель один — Америка. Надіялись на те, що Америка зрозуміє военні жертви Европи і зречеться боргів. Але американці розуміють справу по купецьки: жертви жертвами, а гроші позичав — значить — віддай!

Щоби урегулювати справу боргів, відбувалися ріжні наради, складалися ріжні пляни, але всі вони показувалися ні до чого. Таким ні до чого показався й останній плян т. зв. плян Доза. Тепер уложено новий плян іншого американця — Юнґа. Наразі є він необовязуючим, приватним пляном ріжних знавців, але ото 6-го серпня мають зїхатися представники держав на офіціяльну нараду над тим пляном. Трудно, щоби й з цього пляну щонебудь вийшло, бо сяк чи так, а борги треба платити, а до цього ніхто не має охоти і спроможности. Через це повстають ріжні трудноші навіть ще перед скликанням наради. Ось приміром — вже всі знають, що така нарада відбудеться, знають, коли вона має бути, а ще досі ніхто не знає, де вона має бути; ріжні держави сперечаються за саме місце, де має відбутись нарада, то що вже говорити про суттєві справи наради.

Колиб борги були собі лиш боргами, то може би якось з ними пішло. Але, коли зачепиться справу боргів, то разом з тим зачіпається справу версальського миру. А як той цілий мир є, як кажуть під псом, то що доброго може вийти зі всього іншого, що з тим миром звязане?..

Чергова чистка комуністичної партії.

Комуністи дуже оберігають „чистоту“ своєї партії і час від часу викидають з партії всіх, хто хоч чим-небуть виявив якісь браки в розумінню партійного проводу. Найменша недісціплінованість і невиконування волі проводу партії викидає комуніста-партійця поза рами партії. Чистки бувають менші і більші, а при більших чистках вилітають з партії не одиниці, але сотки тисяч партійців, які по думці проводу не годяться в партії.

Таку чергову ґенеральну чистку комуністичної партії заповіджено на 1-ого серпня. В той день припадає 15-та річниця початку великої війни і його комуністи призначили червоним днем боротьби проти нових воєн.

„Єдина батьківщина“.

З нагоди „червоного дня“ Всесоюзна (російська) Комуністична Партія взиває всіх пролетарів світу боротися проти капіталізму за „свою єдину батьківщину Радянський Союз“. А совітсько-китайський конфлікт найкраще показує, що та „єдина батьківщина“ так само, як всі капіталістичні держави, має руки до себе криві.

Ріжні вісти.

ЖИДИ ВТІКАЮТЬ з Харбіна (східній Сибір), бо тут наїхало багато білоґвардійців з б. армій Денікіна і Семьонова і жиди бояться погромів. — А коли білоґвардійці робили погроми на Україні, то жиди звалювали все на українців.

АНҐЛІЙСЬКІ РОБІТНИКИ починають виявляти незадоволення урядом Мак Дональда, бо не бачуть ще тих благодатей, які обіцювано їм перед виборами. Відомо, що обіцяти лекше, як обіцянку сповнити.

ПОЛЬСЬКИЙ міністер праці розвязав управу загально-польської спілки кас хорих. Є це дальший крок до того, щоби вибити ґрунт з під ніг П.П.С. (Польської Партії Соціялістичної), з якою уряд веде безпощадну боротьбу.

ОДИН ВІДОМИЙ анґлійський публіцист випустив книжку про Гор. Шлеськ, яка дуже несподобалася полякам і тому в польській пресі називають інформації тої книжки: заплаченими, тенденційними, фальшивими і підлими. Анґл. публіцистові закидують, що він видав ту книжку за німецькі гроші. — Якби не ті німецькі гроші, то мабуть на цілому світі булаб лиш Польща і трохи Франції.

В ПОЛЬЩІ було на 1-го січня 1928 р. 29.796 вязнів. На початку цього року було вязнів 25.045. На зменшення числа вязнів вплинула амнестія.

ПАРИЖСЬКА поліція відставила до границі 11 комуністів, в тому 5 українців.

Порядки в державній шкіряній фабриці в Бердичові.

Київська „Пролетарська Правда“ описує таку подію.

В державній шкіряній фабриці в Бердичеві щось зіпсувалося і машина несправно працювала. Було це 3-го липня ц. р. Один робітник поліз в квасник, щоби провірити, що там зіпсувалося в машині. Доліз до половини і впав. За ним поліз другий робітник, за тим інжінер, а потім ще 5 робітників і всі попадали. Спроваджено вогневу сторожу і лікаря. Пожарники понадівали протиґазові маски, полізли в квасник і витягнули 8 душ затроєних ґазами, які витворилися в кваснику наслідком вироблювання шкір. 4-ох робітників були мертві, а 4-ох инших перевезено в тяжкому стані до шпиталю. Чи не дивні порядки? Ні робітники ні інжінер не знали, що в кваснику могли бути трійливі ґази, і один за другим лізли туди собі по смерть.

Шила в мішку не сховаєш.

Є лиш один на світі український нарід і одне його бажання — жити по своїй волі. І є найбільша біда в нашому народі, яку давно-давно означив ще гетьман Мазепа словами: не всі в один гуж тягнуть. Але не досить того, що не всі українці в одно працюють: вони одні другим кидають під ноги колоди, та ще сміють казати, що то весь нарід так хоче.

По тій фальшивій „волі народу“ дістається найбільше Українському Національно-Демократичному Обєднанню. Наше Обєднання таке сильне в народі, що в більшости навіть не звертає уваги на оте вічне „гуджа“. Члени Обєднання приняли на себе тяжкий хрест громад. роботи і поволі, але певно посувають народню справу вперед. Тому, що ми працюємо і в справі шкільній і кооперативній і самоуправній і сільсько-господарській, то напади ріжних „спасителів“ народу йдуть вже не лиш на Обєднання, але й на наші установи, як „Рідна Школа“, „Ревізійний Союз Українських Кооператив“, „Сільський Господар“ і т. д. Відповідати на кожну напасть — це лиш марна трата дорогого часу; краще його вжити на щось ліпшого. Але завсіди мовчати годі, та й часом переберется вже мірка в мовчанню і тоді виводиться все на денне світло: показується людям кінчик шила, яке хочуть сховати в мішку наші ріжні т. зв. соціялісти, поступовці і ріжні прихильники нашого „приятеля“ з півночі.

Кілька таких справ висвітлює посол Паліїв у „Новому Часі“ з дня 22. липня ц. р. Він так і пише — „мірка перебралася“, і показує вистаюче з мішка радикальне шило. Радикали нападають на „Рідну Школу“ за справи ще з 1921 р. Пос. Паліїв і питається: а чому радикали не вияснили тих справ, коли сиділи через 3 роки в управі „Рідної Школи“? Ну — чому?... То їм ходить про добро „Рідної Школи“?... Не подобаються їм деякі люде і моменти з праці „Сільського Господаря“. То через те треба валити весь „Сільський Господар“? Або — не вибрали директором „Ревізійного Союзу“ радикала. То через те вже треба валити цілий „Ревізійний Союз“? А радикали завзялися на нього, неначе в „Рев. Союзі“ дійсно готується якась западня на лихо народу.

Але найцікавішою є справа віча в Жабю-Ільци. Там відбувалось віче, на якому виступали посли Обєднання Паліїв і Кузик та радикал Шекерик. Радикали вилаяли послів Обєднання і похвалили Шекерика, що нібито народ не слухав послів Обєднання, а сподобав собі лиш радикала Шекерика. А тепер пос. Паліїв вияснює, що то було віче спільне; що Шекерик не посмів вносити між своїх людей того розбрату, який сіє „Гр. Голос“ і впросився до спілки на вічу. Віче пройшло дуже добре, бо було по души народу, який дуже добре знає шкідливість сварки. Але чого радикали перевертають кота хвостом? Чи то по волі народу і для його добра? Та ніхто вже в те не вірить, як не вірить, що шило можна сховати в мішку.

Так само пос. Луцький вияснив знов в „Ділі“ багато справ, за які нападають на нього радикали. Та колиб то на нього, на посла Луцького, а то нападають на ту тяжку працю, яку виконується на господарському полі для добра народу. Пос. Луцький просто виказав наслідки тої праці, особливо на Стрийщині, яку народ дуже добре оцінив, а проти якої радикали не можуть нічого иншого висунути, як своє пустомельство і крик.

Але промовити радикалам до совісти не так легко. Коли вони завзялися лякати людей „новою ерою“, то довго будуть товчи своє, заки їм це набридне. А лякають вони людей своїм криком про всякі страхіття, щоби замазати тим свої вчинки, від яких в живі очі відпекуються. Але правду пише „Діло“: „вічно самим криком жити не можна... Істеричний крик „Гром. Голосу“ є звістуном недалекого кінця забави, за яку дорого платить український нарід“.

Страшне непорозуміння.

В ніч на 23-го липня у Вильні вертав до дому місцевий жид великий лісовий промисловець. За ним йшло двох аґентів поліції. Аґенти взяли промисловця за небезпечного вломника, за яким пошукує поліція, а промисловець думав, що його переслідують бандити. На взвання: „стій“ — промисловець почав утікати. Його дігнали револьверові стріли аґентів і положили трупом на місці. При вбитому найдено 18.000 зол. готівки. (Мав чого втікати). Непорозуміння стало причиною смерти невинної людини. — А хіба не може бути страшних наслідків непорозуміння, коли аґент когось притримує і не доказує леґітимацією хто він є? Проте такі випадки у нас трапляються.

—o—

З листів наших еміґрантів.

З АРҐЕНТИНИ.

Арґентина — то Америка, але Полуднева. Тут нема тих великих фабрик, що в Північній Америці, і нема тих зарібків. Тут тисячі народу пропадає в далеких безлюдних степах. А нашого народу пропадає найбільше. Бо наш чоловік, без фаху в руках, без тутешньої мови не дістане доброї роботи. Він йде по більшости на залізницю до лопати або молота. І заженуть такого робітника в степи за тисячу-півтори тисячі кільометрів, він попрацює там з місяць-два, навіть на дорогу не заробить, щоби вернути до більшого міста, і стає на безлюддю безробітним. Пішки мандрує 2—3 місяці по степах і де ніч його застане, там і заночує. І скільки їх гине від їдовитих гадів і комах, а скільки потім валяється по шпиталях!.. Родина в дома в краю очікує помочі „американця“, а він — сам тої помочі потрібує. Ой — хай добре це роздумають наші люде, що вибираються в далеку дорогу на зарібки, бо вдома, що мають, стратять і тут нічого не придбають, а до кінця себе занапастять.

Олекса Юзків з Курович, пов. Перемишляни.

З НІМЕЧЧИНИ.

Дякую Вам за часопис. Я, як громадянин і виділовий читальні „Просвіта“ в Темерівцях, не міг і на еміґрації обійтися без свого часопису.

Наш нарід у своїй біді шукає кращої долі поза рідним краєм. Але тяжко її найти. Я також думав, що на еміґрації буде мені лучше, але завівся. Я сам ремісник, бувший оружейний, а тепер мушу працювати, як чорний робітник. Ганьба тим, через кого я мусів покидати свою рідню землю. Через доноси я не мав ні хвилини спокою і мусів хоч на якийсь час покидати рідне село.

В моїм селі заснована читальня ще здається в 1924 р. Люде занедбали читальню і священик, як голова, відмовився від тяжкого труду. Не було чим заплатити боргу за книжки, а потім і часописи перестали йти. А при виборах наша громада пішла не тим шляхом, яким повинна була йти. Тепер це вже багато людей в селі розуміє, то може це буде доброю наукою. Бо перше даремною була праця кількох свідоміших, чесних громадян, які закликали людей до орґанізації і праці. Ще були доноси на поліцію.

Є і кооператива в селі, але ледве дихає. За то пан Зісер своїх дітей виучує в школах. Замісць подумати про громадські справи, люде висиджують у жида, а їх діти голі й обдерті по вулицях блукають. Село зовсім відстало від других і за 10 літ по війні ні на крок не поступило вперед.

Вдома страшно було на це дивитися, а здалека, та ще з поміж культурних людей Німеччини, це виглядає ще страшніше. Лиш освіта і добра орґанізація може вивести моє село в люде.

Стефан Дунець.

З ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ.

Сльози стають в очах, коли читаєш свій часопис з краю. У кожному числі найдеш якусь відомість, що вказує на тяжке життя. Навіть кости в землі спокійно не полежать, як ото було на Лисоні.

Може наші люде не відчувають того болю, бо то кажуть: сім літ будеш, чоловіче, бідувати, а потім — привикнеш. Але нам тут здалека дуже боляче.

Я вже девять літ живу на чужині. Багато дечого бачив. А от недавно бачив свято німців у Чехії.

В липні приїхав сюди з Відня „Шубертбунд“ — співацьке товариство імени німецького композитора Шуберта. Приїхав він до Чехії і тут пароплавом плив по Лабі і остановлявся по близьких селах і містах.

9-го липня я повертав з праці. Мене зустріла жінка та така весела, як я її ще ніколи не бачив. Ото так зраділа, що приїзджав до нас, до Літомириць, „Шубертбунд“.

В місті на кожному німецькому домі повівають синьо-жовті прапори. (Не подумайте, що наші. Це тут німецька літомирицька барва). На вулицях народу, як я ще ніколи не бачив; позізджалися з околиці. Вулицею не можна пройти.

Надплив пароплав. Переповнений. Пів години сходили з нього люде. Вулиці заворушились. У старого й малого в руках цвіти і все це летить дорогим гостям під ноги. Зі всіх усюдів заглушує безнастанне „Гайль!“, те саме, що по нашому „Слава!“

Нас двох українців стояло разом в товпі. Ми поглянули на себе і обом сльози стали в очах. Бачиш, як німці витають своїх закордонних гостей! Німці не ті, що в своїй державі живуть, а — в Чехах. А колиб так до нас в краю приїхали наші дорогі гості і їх так хотіли витати... І не договорили...

На всіх німецьких прапорах були причіплені дубові гилячки. Я запитав одного старшого німця, що це має значити. Той пояснив мені: Наш німецький дух таких здоровий і сильний, як той дуб! — І в мене зродилось бажання: щобто скоріше прийшов час, щоб і від кожного українця можна було це почути.

І. Ковальчук.

НОВИНКИ.

— **Народня Лічниця у Львові** буде зачинена з причини технічних направок реальности — на час від 1—15-го серпня. Управа.

— **Засудженому двічи на смерть** Іванові Вербицькому, оскарженому за вбивство куратора Собінського, замінив Найвисший Трибунал кару смерти на 15 літ тяжкої, загостреної вязниці.

— **Палка тут не поможе.** Жидівська ґазета „Хвіля“ пише, що в Голгочах, пов. Підгайці, селяне напастують жидів-крамарів за конкуренцію з кооперативами. Не знаємо, як там було, бо жиди звичайно переборщують, коли де ходить про них. Але колиб так було, то хіба це розумно? Тут треба братися не до жидів, але до своїх людей, які ще не розуміють, що таке своя кооператива. Тож жидівська конкуренція не мала би ніякого значіння, колиб наш селянин тримався свого. Про це ми пишемо в цьому числі у вступній статті.

— **Батьки, сини і смерть.** Син ромунського міністра війни, капітан, хотів оженитися з гарною кабаретовою танечницею. Батько на це не згодився а син з жалю чи з пересердя на очах батька застрілився. — Син арендаря в Соколівці біля Косова курив в суботу. Батько, гусит, заборонив це синові, а коли той вперся, що таки буде курити, батько вдарив його якимсь залізом по голові та так нещасливо, що вбив сина на місці.

— **За образу небіщика французького маршалка Фоша** познанський суд засудив відповідального редактора німецької ґазети „Позенер Таґеблят“ на 4 тижні арешту і 300 зол. грошевої кари.

— **Рекордова яєчниця.** Між Чортковом і Яґольницею розбилось авто з яйцями. З тисячів яєць відразу зробилась рекордова яєчниця.

— **Італійські нурки дібралися до багацтв.** Ще в 1896 р. затопився в Середземному морю корабель з 350 пасажирами і з великим ладунком діямантів і золота. Італійські нурки дібрались до корабля і надіються, що дістануться до захованих в кораблі багацтв. Може. Але бо й лікоть близько, а вкуситися за нього не можна.

— **До папіросів не треба буде сірників.** В Каліфорнії, в Америці, вийшли нові папіроси, які самі запалюються. Папіроскою потирається по коробці, як сірником, і вона запалюється. Курці дуже собі хвалять цей новий винахід.

— **Купуйте вугілля на зиму,** бо в осени будуть масово вивозити вугілля за границю, його буде через те бракувати, а до того воно буде певно дорожче.

— **Коли в кого ще заховались банкноти** по 10, 20, і 50 золотих з датою 28. II. 1919 р., то може собі вставити їх в рамці, бо від 31-го липня ц. р. їх вже ніхто не вимінює.

— **Стрілив до місяця, а повибивав вікна на землі.** Оден американський професор університесу біля Ню-Йорку працював кільканайцять літ над ракетою, яка мала колись долетіти до місяця. Нарешті скінчив працю і недавно випустив ту ракету в повітря. Вона відлетіла всього на 1000 стіп від землі і вибухла. Від гуку вибуху повилітали всі шиби в будинках близьких до місця, звідки випушено ракету.

— **Побідили німці.** При перегонах особових пароплавів з Европи до Америки побідив німецький пароплав „Бремен“, який відбув свою дорогу за 4 дні, 18 год. і 17 мінут. До цього часу останній найскоріще відбув дорогу з Европи до Америки анґлійський корабель „Мавританія“ перед 19 літами. Він їхав 5 днів, 2 год. і 34 мінути.

— **Татарська республика** в Рад. Союзі якось не дуже сподобалась Татарам, які відроджуються національно. В Казані суд засудив за контрреволюцію 3-ох татар на смерть а 13 на каторгу на Соловецьких островах.

— **Дві комуністичні радіостації** відкрила поліція на німецькому Гор. Шлеську. Вони мали таємне німецьке і польське письмо і служили шпигунству на користь Рад. Союзу. Радіостації сконфісковано, а обслугу, 6 чоловік, арештовано.

— **В більшевиків також є „то цо іннего“.** Тільки там воно називається „ето друґое дело“. Своїх буржуїв вони винищували і винищують до решти. За те, коли до Москви приїхала ціла пачка американських міліонерів, то для них влаштовано гучний бенкет. Звичайно „ето друґое дело!“.

Відділ правної поради.

Веде пос. В. Целевич.

ЗАМІТКА. У цьому відділі будемо давати відповіди на запити кождого передплатника „Свободи“. Листовну відповідь одержить лише той передплатник, що пришле почтовий значок за 25 сот.

Справа української мови в самоуправних установах.

Питання: Громадяни Сиґнівки запитують, чи громадська управа в Сиґнівці мала право не потвердити письма до староства тому, що воно було написане українською мовою?

Відповідь: Громадський уряд поступив протизаконно. На основі закону з 31. липня 1924 р. всі самоуправні власти (громадські ради, війти, солтиси, повітові ради і повітові виділи, повітові соймики і їх виділи, воєвідські соймики і їх виділи), мають обовязок на просторі східно-галицьких, волинського і поліського воєвідств від українців і українських товариств приймати письменні подання в українській мові. Громадський уряд в Сиґнівці, нехтуючи права української мови, допустився нарушення закону і тому слід внести скаргу до староства за нарушення прав української мови, а подання внести прямо до староства, з поясненням, з якої причини нема потвердження громадського уряду. Інформації відносяться до всіх укр. земель.

Громадські бюджети.

Питання: Радні з Нинів Долішнього, пов. Долина. Чи повітовий виділ мав право підвищити платню війта з 400 на 600 зол. а платню гром. писаря з 400 на 800 зол. та вставити видаток на державну поліцію в висоті 100 зол.?

Відповідь: Поступовання повітового виділу в Долині є протизаконне. Зокрема невільно накинути громаді видатків на державну поліцію, коли вона з перед 1924 р. все заплатила. Дальше, на основі галицького громадського закону громадська рада означує висоту платень громадських службовиків. Тому повітовий виділ може вказати громаді, що платня за низька, але не може означити висоти платні. Від рішення повітового виділу слід внести відклик до воєвідського виділу. У відклику між иншим треба подати, чому громада уважає платню для писаря і війта, яку вона їм ухвалила, достаточною. Відклик має бути внесений на основі ухвали громадської ради. Коли би відклик не поміг, слід внести позов до Найвищого Адміністраційного Трибуналу в Варшаві. У вересні вийде друком моя книжечка про бюджетові право громади, в якій всі справи, що відносяться до громадського бюджету, будуть докладно обговорені. Інформації відносяться до всіх українських земель.

В справі рахункових звітів.

Питання: Чи війт має обовязок предкладати рахункові звіти з виконання громадського бюджету і чи можна його до того змусити?

Відповідь: Найдальше до кінця липня має обовязок війт, зглядно громадська управа, предложити громадській раді точний рахунковий звіт з усих приходів і видатків за минулий бюджетовий рік. До рахункового звіту мають бути додані усі квіти, посвідки і потрібні книги. Для провірення річного рахункового бюджетового звіту повинна громадська рада вибрати окрему ревізійну комісію. Коли в якій громаді війт не хоче предложити рахункового звіту, слід внести скаргу до повітового виділу з домаганням, щоби виділ доручив війтови предложити рахунковий звіт. Громадські радні повинні припильнувати цеї справи. Деякі війти, а ще в більшій мірі громадські писарі, господарюють легкодушно громадськими грішми і вдають їх на непотрібні, ба навіть шкідливі для громади ціль. Тому громадські радні мають обовязок дивитися добре на пальці громадській управі і потягати її до відвічальности за непотрібні видатки. Інформації для всіх українських земель.

Про шкільний обовязок дітий в шкільному віці.

Питання: Чи дитина в шкільному віці мусить ходити до публичної школи?

Відповідь: В тій справі обовязує декрет про шкільний обовязок з дня 7. лютого 1919 р. Арт. 28. цього розпорядку постановляє, що дитину можна вчити в публичній або в приватній школі, або дома. З цього слідує, що кожна дитина в шкільному віці мусить побирати науку, але не конче в публичній школі. Коли родичі не хочуть посилати своїх дітий до публичної школи з польською викладовою мовою, то можуть уладити для своїх дітий в шкільному віці домашню науку. Однак шкільний інспектор має право зарядити іспит тих дітий, значиться, має право переконатися, чи діти справді вчаться і чого вчаться. На основі Арт. 31. мають родичі обовязок найдальше до кінця серпня повідомити повітову шкільну раду, що їх діти будуть дома вчитися. Подаю зразок такого повідомлення:

До
Повітової Шкільної Ради
в Бережанах.

Ми, низше підписані батьки, зглядно їхні заступники, подаємо отсим до відома, що наші діти, списані в долученому виказі побиратимуть домашню науку, і тому на підставі Арт. 31. декрету про шкільний обовязок з дня 7. лютого 1919 р. повідомляємо про це Повітову Шкільну Раду.

. . . . (місцевість), дня . . . . 1929 р.

Підписи родичів і опікунів.

Не тратьте на дармо часу і грошей.

Дуже часто трапляється, що хтось з села має якусь свою особисту справу, а ще частійше є по селах такі громадські справи, в яких треба порадитися в якійсь своїй установі, чи хочби у свого посла в місті. З багато справами звертаються люде і до нашої Народньої Канцелярії у Львові. У таких випадках не розвідають люде, що і як, і десь з далекої закутини краю їде чоловік, а то й ціла делеґація до Львова за порадою.

Добре, коли в той час застанеться на місці того, кого потрібно. Але трапляється, що з цілої поїздки нічого не виходить, бо на місці немає якраз того, кого потрібно для справи, особливо в літні місяці. З того виходить для людей марна страта часу і коштів, а до того ще зайве незадоволення. Щоби цього оминути, то треба завсігди старатися полагоджувати справи письменно, по почті. Колиж вже яка справа вимагає конче особистого порозуміння, то завсігди треба попереджувати кого слід в місті про свій приїзд і в якій справі. Тоді оминемо непотрібного марнування часу і коштів та не будемо мати причин до нарікань.

Зі судової салі.

Процес з часів польсько-української війни.

Відділ українського війська в Сокалі перейшов з кінцем листопада 1918. р. сокальський кордон і заняв Потурин. При заняттю Потурина розброєно тамошний постерунок поліції і в ночі з 1 на 2 грудня 1918 р. заряджено відставити 6 жандармів і 2 цивільні особи з Потурина до Сокаля. Ескортанти мали по дорозі завести арештованих до якоїсь пивниці близько кордону і там усих розстріляти. Один з арештованих, Йосиф Матушкевич, мав одержати лиш легку рану; по відході ескортантів він видістався з пивниці і по виліченню вступив знов до польської поліції. В часі від 1919 р. до 1929 р. було арештованих у тій справі кільканайцять осіб, проти яких ведено карно-судове слідство.

В квітні 1929 р. постерунковий Йосиф Матушкевич в селі Вілька Потуринська пізнав буцімто одного зі справників згадано розстрілу в особі Миколи Головача, рільника у Вільці Потуринській. На підставі донесення Миколу Головача приарештовано, а дня 22-го липня ц. р. в Замосцю відбулася проти нього розправа.

До оборони обвиненого зголосилися з вибору: адвокат Д-р. Олександер Марітчак зі Львова і адвокат Петро Зубович з Замосця. — При розправі свідок Йосиф Матушкевич, по зложенню присяги, твердив з цілою рішучістю, що обвинений Микола Головач був одним з тих, який говорив з ескортованими жандармами, та опісля стріляв у пивниці до жандармів і цивільних осіб. Під питаннями оборони свідок захитався у своїх зізнаннях що до фактичних обставин події та попав у суперечність зі своїми зізнаннями у слідстві. Переслухано дальших вісьмох свідків. Серед великого заціквлення місцевих правників та зібраної публики Трибунал проголосив вирок увиннюючий Миколу Головача. Одночасно заряджено випустити обвиненого на волю.

З господарської практики.

Овочева шкілка в серпни.

В серпни починається в шкілці головна пора до очковання, яка тріває аж до половини вересня, а властиво до цеї пори, поки кора ще відстає від мязґи. Перші йдуть до очковання дички кісткової деревини: черешні, вишні, сливки, морелі і броскви, бо з усих овочевих дерев густіють соки найскорше на кістковій деревині. По кістковій деревині очкуємо яблінки, а на кінець грушки. Серпень, це пора і на очковання рож і всіляких оздібних дерев і кушів.

Щоби зрази до очковання мати добрі, зрілі, можна ще в серпни скоротити верхам ці гони, з яких братимемо очка, щоби соки звернути до очок і через те приспішити їх зрілість. По 14 днях від скорочення вершків стануть очка кріпкі і зрілі і тоді беремо їх до очковання. Сорти, яких не маємо а раді їх розмножити очкованням, можна спровадити; городничі заведення продають зі своїх шкілок і зрілі літоpости всяких сортів до очковання.

Заочковані деревця належить в 14 днів по очкованню скрізь сконтролювати: у очок принятих попустити лико, а деревця, що очок не приняли, заочкувати на ново. По дальших 14 днях зробити ще раз контролю і знову попустити лико на тих деревцях з принятими очками, що за той час згрубіли. Занедбання цеї річи може мати злий наслідок та може зробити багато шкоди в шкілці, бо очка принятi часто завмирають і гинуть від того, що їх задушує личко.

Весняні щеплення повинні бути прочищені в попередних місяцях. Коли цього не зроблено і на пеньках низше защепленого місця виросли пороcти (вовки), належить їх знищити до одного; пень деревця має аж по защеплене місце бути чистий і гладкий.

Деревцям, яким формуємо корону в цім році, треба долішні гилячки скоротити, щоби соки йшли в пень і він від них грубів. Ці гилячки відтинаємо в слідуючім році при самім пни до чиста.

Земля в шкілці не сміє заростати; її треба отримувати все чисто і сапати, як лише почнуть на ній рости хвасти і буряни. Звичайно відбувається останнє сапання в червни.

В слідуючому числі напишу про причини невдачі весняних щеплень. *М. Бардеґа.*

Ціни у Львові.

Збіже подешевіло. Пшениця 44·50, жито 22·75, ячмінь 23·25, овес 21·50, гречка 29·75, кукуруза 30·50, сіно солодке 7, солома прасована 5. Ціни найвисші на стації заладовання.

Гроші. Доляр амер. 8·88, канад. 8·80, чеська кор. 0·26 австр. шілінґ 1·25, лей 0·05, франц. франк 0·34, швайц. фр. 1·71, фунт штерл. 43·50, червонець 18.

Видає С-ка „Діло“. зар. стов. з обмеж. пор. — За редакцію відповідає Ол. Кузьма. — З друкарні Вид. Спілки „Діло“. Львів, Ринок ч. 10.